

dovoljno načítani i iskusni, vrlo rado kopiraju svijet i radnje oko sebe, nimalo ne strahujući od posljedica, urinuti u savremeni *Bitak-Celebrity-Kulture* i *Maenstream-Kopiranje*. Kao da ne živimo isto Vrijeme i isti Prostor.

Hvala Bogu da se konačno pojavio ovakav rukopis i ovakva misaona cjelina upotrebljiva i teorijski i praktički, baš sada i baš kod nas u Evropi, među Bošnjacima i muslimanima. Kompetentan po pravim autorima-autoriteta, čitanim autorski originalno, presavijenim kroz brojne sfere srca, profesora Hodžića, bez imalo

snishodljivosti ili kompleksa od nekog imena ili prezimena, a što se nerijetko događalo kod domaćih autora filozofskih i teoloških rasprava dosad. Stoga autor, pledirajući moralnu odgovornost svakoga od nas, naročito kod onih koji misle ili donose javne odluke, lagahno kao da bijelom kredom crta liniju na crnoj tabli prvačića, iscrtava obrise dragulja svetoga kao vrhunske Tajne, utoliko prije potrebne i bremenite što nas se toliko zatrpava profanim, prostim i vulgarnim ■

Fahira Fejzić-Čengić

Salih Smajlović: *S Bošnjacima diljem svijeta*
El-Kalem, Sarajevo, 2012. god., 258. str.

I seljavanje stanovništva iz matične države obično nazivamo emigracijom ili dijasporom. Emigracijama se smatraju seljenja ili iseljavanja stanovništva van matične zemlje s namjerom da se tamo stalno ili privremeno nastani, a po svojim karakteristikama mogu biti prisilne (progoni, deportacije, političke emigracije i

sl.) ili neprisilne, dobrovoljne, kao što su npr. ekonomske migracije. S druge strane, dijasporu čine iseljene ili emigrirane etničke i nacionalne grupe koje su se u novoj sredini uspjele uspješno integrirati, ali ne i asimilirati. To znači da se radi o etničkim grupama s istim jezikom, kulturom, običajima i drugim osobenostima

koje karakteriziraju neku etničku ili nacionalnu grupaciju i koje u emigraciji u potpunosti ili djelomično nastavljaju živjeti, shodno navedenim jezičkim i kulturološkim karakteristikama, a kod nekih i religijskih (Židovi npr.) te drugim osobenostima nacionalnog bića kao glavni odbrambeni bedem od asimilacije u novoj životnoj sredini. Po tome su danas na Zapadu najpoznatije jevrejska, grčka, talijanska, poljska, turska, arapska, albanska, armenska, kineska, indijska i još neke etničke grupacije iseljenika i emigranata. Drugim riječima, dijaspora su, što prema grčkom jeziku znači raseljavanje i rasipanje, isključivo nacionalne etničke grupacije iseljenika i emigranata, jer ih karakteriziraju etničke i nacionalne osobenosti, a što se uglavnom veže za sistemsko iseljavanje i raseljavanje Jevreja koje traje više od dvije hiljade godina. U posljednja dva stoljeća iseljavanja i deportacije naroda događaju se u vezi s kolonijalnim, vjerskim, građanskim i drugim ratovima, te, posebno ekonomskim razlozima u XX, globalizacijskom stoljeću, što je inicirano potragom za boljim uvjetima rada i života, odnosno seljenjem stanovništva iz siromašnih u ekonomski bogatije i razvijenije zemlje, prije svega zapadne.

Kada su bh. narodi, a posebno Bošnjaci u pitanju, kod njih su prisutni svi navedeni oblici seljenja i preseljavanja, bilo da se radi o osmanskom ili austrougarskom periodu vladanja u Bosni i Hercegovini, Prvom i Drugom svjetskom ratu ili ovom posljednjem 1992–1995. godine. Osnovne karakteristike seljenja bh. naroda u posljednja dva stoljeća, posebno u XX, jesu, da su se narodi, bilo u ratnim ili mirnodopskim periodima, selili najviše u svoje nacionalne matice, Hrvati u Hrvatsku, Srbi u Srbiju, a Bošnjaci, u prvo vrijeme odlaskom Osmanske imperije iz Bosne i Hercegovine u Tursku, te u druge zemlje, posebno zapadne, bilo kao protjerani ili deportirani ili kao izbjeglice u periodu 1992–1995. godine, ili pak u potrazi za boljim uvjetima rada i življenja prije i poslije posljednjeg rata.

O ovoj važnoj temi u našoj zemlji nikada nisu vršena temeljna naučna istraživanja, što u situaciji kada, prema zvaničnim podacima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, samo onih bh. građana s bh. pasošem ima cca 1.350.000 u inostranstvu, uz one koji su već uzeli državljanstvo zemalja u kojima žive, što znači, ne računajući one iseljenike u Tursku, koji su totalno asimilirani, da se više od jedne trećine bh. stanovništva nalazi van naše zemlje.

Iako ne postoje zvanični podaci koliko je od tog broja Bošnjaka, pretpostavlja se, imajući u vidu da najveći broj bh. iseljenika hrvatske nacionalnosti imaju hrvatske pasoše, a i znatan dio bh. Srba srpske, da su najmanje 50% iseljenika od toga broja bošnjačke nacionalnosti. Po našu zemlju to ima i negativne posljedice, gubitak najvitalnijeg i najkvalitetnijeg dijela svoga stanovništva, a i pozitivne posljedice, priliv deviznih sredstava od bh. emigracije, što državi omogućuje da lakše rješava pitanje deviznih rezervi, a time i značajno poboljšanje socijalnog mira u kući, svakako ukoliko se to iskoristi na način kako to druge organizirane i nacionalno osviještene nacije i zemlje rade, kao što su, prije svih, Kina, Indija, Izrael, Poljska, Irska i dr. te emigracije iz republika bivše Jugoslavije (Hrvatska, Srbija i Kosovo). Da bi država Bosna i Hercegovina mogla aktivnije, sistematičnije i organiziranije pristupiti ovim pitanjima, ona treba usvojiti dugoročnu stratešku politiku odnosa prema bh. iseljeništvu i emigraciji, a za to su potrebni prije svega relevantni naučnoistraživački projekti o ovom značajnom pitanju sadašnjosti i budućnosti Bosne i Hercegovine.

U tom pogledu vrijedan pažnje je svaki pokušaj istraživanja, sagledavanja ili novinarskog i

reportažnog prikazivanja stanja i organiziranosti Bošnjaka i bošnjačkih organizacija i institucija u iseljeništvu, posebno na Zapadu, kao što je rukopis autora Salih Smajlovića, predstavljajući značajan doprinos sistematskom i organiziranom sagledavanju problematike bh. i bošnjačke emigracije posebno.

Autor ovog djela, Salih Smajlović, kao dugogodišnji i najstariji novinar i reporter *Preporoda*, s najdužim stažom u Preporodovoj redakciji u vremenu od tridesetak godina, pišući reportaže, intervjuje i druge tekstove o Bošnjacima i njihovim sudbinama razasutim po svijetu, posebno onima na Zapadu, ne samo da je ovim rukopisom dao veliki doprinos u navedenoj i zapostavljenoj oblasti kod nas, nego je dao doprinos i putopisnom spisateljstvu. A šta bi se drugo moglo konstatirati za čovjeka s perom čije reportaže potječu iz gotovo svih dijelova svijeta, od Balkana, Turske, arapskih zemalja, s posebnom reportažom o posjeti Meki i Medini prilikom obavljanja hadža, Albanije i gradova Drač i Borak i tamošnjih Bošnjaka, zalutalih prilikom seljenja za Tursku, koje je autor među prvima otkrio i posjetio, Mađarske, vodećih zemalja Zapadne Evrope kao što su: Beč i druga mjesta u Austriji, gdje su nastali prvi bošnjački džemati,

već početkom 1954. godine koje su osnovali rahmetli dr. Smail Balić i Teufik Velagić, Njemačke, gdje se prvi bošnjački džemati osnivaju već krajem sedamdesetih godina, Švicarske, skandinavskih zemalja i grada Upsale s, kako autor kaže “najsjevernijom džamijom na planeti”, zemljama u kojima ekspanzija osnivanja bošnjačkih džemata, kao i drugih bošnjačkih udruženja i klubova, počinje u jeku rata 1992–1995. godine, od Londona u Engleskoj, do Toronta u Kanadi, i na kraju u Americi, u kojoj, kako autor piše, ima cca 350.000 hiljada Bošnjaka s preko 20 organiziranih džemata i više kulturno-sportskih klubova, udruženja i dr. zajednica. Toliko zemalja, pišući i hodajući po zemljama svijeta, nisu obišli ni naši najpoznatiji putopisci: Zuko Džumhur, Čamil Sijarić, Alija Isaković i mnogi drugi, pogotovo ako se ima u vidu da je autor u svom reportažnom i putopisnom djelu pažnju prije svega posvetio Bošnjacima – muslimanima, a usput i zemljama, gradovima i ljudima u prostorima kojima je hodio. Osim važnih pojedinosti koje ćemo saznati iz ovoga rukopisa o našim ljudima razasutim po svijetu, njihovim sudbinama i načinima kako su i zašto tamo došli, kako su se snašli i kakvo je njihovo današnje stanje, usput ćemo saznati i mnoge pojedinosti o povijesnim

i kulturnim specifičnostima gradova i ljudi iz pojedinih dijelova svijeta, kao što je informacija da se jedan bošnjački džemat nalazi na Obali Meksičkog zaljeva u neposrednoj blizini grada Sent Augustinea, mjesta gdje se 1492. godine iskrcao legendarni Španjolac Kristofor Kolumbo, ili da se u Čikagu klanja džuma-namaz na 200 mjesta, baš kao u Sarajevu, da je u švedskom gradu Vernamu od 45.000 stanovnika 10% Bošnjaka, da u rudarskom gradu Hammu u Njemačkoj Bošnjaci posjeduju vlastitu zgradu od 1.150 m², a u Berlinu, prema saznanjima autora ovih redova, od 3.000 m², da u New Yorku ima milion muslimana i 20 džamija s munarama i sl. U rukopisu ćemo, osim istaknutih vjerskih aktivista i službenika, naći i podatke o ostalim istaknutim i uspješnim Bošnjacima iz raznih oblasti rada i djelovanja: biznismeni, naučni, kulturni i javni radnici, sportisti i dr. – gdje se većina njih pojavljuju u raznim ulogama, kada su Bošnjaci u pitanju, bilo kao aktivisti za unapređenje rada i života Islamske zajednice i džemata, tako i kao humanisti, biznismeni, animatori i donatori za pomoć Bosni i Hercegovini i sl. Iz iskustva autora ovih redova zna se da su sve bošnjačke organizacije, zajednice, klubovi i udruženja, a naročito SDA, koja

je jedno vrijeme bila jako aktivna, potekle iz okvira Islamske zajednice, kao najorganiziranije zajednice Bošnjaka u iseljeništvu. Mnogi od onih najstarijih, još iz perioda sedamdesetih i osamdesetih godina, odigrat će veliku ulogu u animaciji i agitaciji naših ljudi za pomoć Bosni i Hercegovini u toku i poslije rata, bilo kroz Islamsku zajednicu, SDA, Merhamet, BKZ Preporod, klubove i udruženja i sl. Nažalost, mnogi od njih danas su zaboravljeni, baš kao i oni u zemlji koji su ratovali, ali to je valjda sudbina svih drugih u sličnim situacijama, posebno kod naroda nacionalno i politički neosviještenih i zaboravnih, a ne samo kod nas Bošnjaka. Ali, zahvaljujući autoru Salihu Smajloviću, mnogi od na stotine spomenutih imena u ovom rukopisu neće biti zaboravljeni, shodno onoj Bašeskijinoj: "Što se piše to se pamti, što se pamti to se zaboravlja, što je napisano to ostaje, a što se ne napiše, to se nije ni dogodilo". Ono što ovom rukopisu daje pravu autentičnost, pored mnoštva informacija i dokumenata, uglavnom je nepoznat našoj široj javnosti, veliki broj fotografija koje obavezno idu uz svaku reportažu i prilog u knjizi, što autora pokazuje kao kompletnog, vjerodostojnog i kompetentnog istraživača, putopisca i hroničara bošnjačkih sudbina i uvjeta rada

i života u emigraciji i dijaspori na Zapadu.

Rukopis autora Saliha Smajlovića, dakle, nije značajan samo s vjerskog stanovišta, s obzirom na to da je autor svoje reportaže prije svega posvetio toj tematici, nego i šire, prije svega za područje jezika, bošnjačke kulture, obrazovanja i edukacije, biznisa i preduzetništva, informativno-medijske problematike, humanitarne i socijalne politike, međunarodnih odnosa i međunarodne politike. Šteta što autor u knjigu nije uvrstio još ovakvih tekstova, pošto je poznato da ih ima bar za još jednu ovakvu knjigu, te što na kraju knjige nije uradio indeks imena, te registar imena i adrese džemata i drugih institucija koje je posjetio i o kojima je pisao, a po mogućnosti i osnovne podatke i adrese glavnih aktera u reportažama, kao uputa i važna informacija novim istraživačima, putopiscima i reporterima o Bošnjacima i bošnjačkim institucijama u svijetu, a posebno na Zapadu.

Na kraju, kao slobodni novinar i publicist i autor ove knjige o Bošnjacima i bošnjačkoj dijaspori na Zapadu, te velikog broja sličnih tekstova i analiza o stanju i organiziranosti bošnjačke dijaspore na Zapadu i zaljubljenika u Bošnjake i bošnjačku dijasporu, sa zadovoljstvom preporučujem

čitaocima i široj javnosti ovaj izvanredan putopisni rukopis autora Saliha Smajlovića. Mišljenja sam da će ova knjiga u javnosti popuniti ogromnu prazninu u nedostatku pravih i izvornih informacija i studija o jednom veoma važnom segmentu bošnjačke i bosanskohercegovačke

stvarnosti, bošnjačke emigracije i bošnjačke dijaspor. U tom smislu, čestitam autoru i izdavaču na ovom izdavačkom poduhvatu, a po mome skromnom mišljenju, ovaj rukopis jedan je od rijetkih priloga pionirskog karaktera ■

Alaga Dervišević